

223

505

20

205

205

223.

505

N°. 223.

Pühapäeva- Tallitamised.

Mõtte hengamispe päiva päle, et
sa sebdä pühhitset. 2. Mos. r. 20, 8.

Saksa kelest ma keelde ärrätöskinu :

Aug. Monike.

Tarto linnas,

Trüffitud Lindworsi pärriatte kirjadega.

1859 aastal.

Der Druck ist unter den gesetzlichen Bedingungen gestattet.
Dorpat, den 18. December 1839.

Engelhardt, Censor.

Minno söbber!

Lubba minnul, sinnult küsida: mes sinna teet, ehk kohhe lähhat sinna pühha päiwäl? Kas sa henda Jummal kotta minnä, Jummal orjust piddama, walmistat, ehk teet sinna ilmlikke talitamisest nink käid ihsolikku lusti nink asjuga ümbre? Kas ütš neist wimatšist asjust om, kellega sinna pühha päiwäl omma aiga widat, ja kas sul melen ei olle, et se se päiw om, kumba Jummal kolmandaman käsfun ommas päiwas nimmitap? Kui sinna wahhest sedda käsku ärrä ollet unnetanu, siis lubba minnul, et minna sulle tedda wastsest jälle meelde algata, ötse kui temma töise Mosesse ramatun, 20. päitükkin, 8—11. wärsini ülles om tähhendetu: „Mötle hengämisse päiwä päle, et sa sedda pühhitset; kuus päiwä peät sinna tööt teggema, nink kii omma teggemist ärrä teggema, ent säitsmes päiw om hängämisse päiw, Jehowa sinno Jummalal, siis ei peä sinna üttegi teggemist teggema, ei sinna, ei so poig egga so tüttär, ei so sullane egga so näitšik, ei so lojus, egga so wöras, kes sinno wärräjan om, sest kuuwe päiwaga om Jehowa taiwast nink maad tennü, merd nink kii, mes neide süsen om, nink temma hengäs seätsmendal päiwäl, se perräst önnist Jehowa hengämisse päiwä nink pühhits tedda.“

Mil wiisil woit sinna hennäst nüüd wabandata, kut sinna sedda päiwä, tedda Jum-

mal essi pühhits, ärrä teotat? Ei olle sinna seddä seni ajani teednu, sis ei voi sa nüüd ennämb omma rummalust wabbandata. Ent töttelikkult, minna pelgä, se ei olle eddimänne ehk töine körd, et sinna melega töteggemisse, maggamisse ehk kajomisse ja paljo töiste patto harjotuste läbbi selle sinnatse kässo wasta ollet tennü. Sinno hendä süddame teedminne saap sulle ütlemä, kas mul öigus, om wai mitte.

Sinna saat ehk kosima: „Minna astu ennegi harwasti selle kässo ülle. Ent kas sinna mulle ütte ainust tükki pühhä kirjan voit näüdata, kumb sulle lubba annap, ka üts ainus körd nisuggutse kässo wasto tettä? ei töttest mitte! Seddä ei olle löida, et se mees — kedda lanen se perräst, et ta pühhä päiwäl puid korjas, kiwega kolus hedeti — seddä kunnagi enne olles tennü; nink siski sai temma kiwega kolus heidetus, konna Jummal, kui kohtomöistja, essi, seddä asja perrä nöud, surma kohhut möist nink Mosesel se pärrä tettä käst. (Loe 4. Mos. v. 45, 3—36.) Kui nüüd sinna nink kif, kes Jehowa päiwä ärrä teotawa, äkkitselt Jummalä nuhtlusse läbbi saas ärrakooima, määrne hirmulik luggu olles meije maal; pea üts ainus maja ega tee es olles ilma kooljädeta! Ütsinda Jummalä kannatusse nink pikka mele läbbi ellat sinna weel, et sinna pattust voit kända nink mitte hukka ei lähhä. Kas sinna sis säräst suurt hallestust ärrä tahhat põlge nink omma Jummalat üttest pühhä päiwäst töiseni wihhastada? arwat sinna seddä tettä, oh! kae hendä ette, et temmä sinno äkkitselt ärrä ei

tutsu nink sinno iggawetse pinale ärrä ei anna; ehk kui sinna ka äkkitselt omme ellopäivi ei peä lõppetama, kui palju muid pühhä päiwä ärrä teotaja, sis mötle ommete perrä, et sinno sure pattu sulle siski surman, sure kohto een nink pörgun kätte massetus sawa, kun sul sinno ärrä pillatu nink kurjaste prukitu pühhä päivi per-
räst üts iggawenne, asjanda kahhitseminne saap ollema.

Sinna wahhest kostat: „Minna näe, et minno üllemba, ke ommete peäs teedma, meš öige om, reiswa, söidawa nink ajawa liki omme ilnilikke luste, pühhä päiwäl, nisammote kui toisil päiwil, tagga; minna tunne muido öige häid rahwit, keä terwet pühhä päiwä ehk, ni peä, kui nemmä fertun juttust kulu, ilnilikke asjuga aiga widäwa, ja! ma tunne eßi särät-
sit, keä muido wagga rahwas tahhawa olla, keä perräst seddä, kui nemmä hommungult fer-
kun käunu, päle löune ehk öddangul ilma inni-
mistega aiga wütwa, kun neide waggausfest en-
namb middägi ei olle nätta, keä koggonä püh-
hä päiwä öddangut karti ehk mu mängimisega
ööni ärrä prašwa n. n. e.“ Parrago! se om
kül toisi, ent se nakkap söämede, et ka ne, kum-
ma wälja andwa, et nemmä Jummalat teni-
wa, ent omme teggodega toisilde ommawa,
hendä ni wäega ilma saarnatses tewa nink
Paawli sönnust: „Ärge sage se sinnatse ilma
saarnatses, (Rom. 12, 2) middägi ei holi, enge
paljo ennämbaste toisteles pattu teed een käüwa.
Ent kui sinno üllembä, ehk ka ne, kumma wag-
gas tahtwa nimmitetus seda, nida Jösanda

päiwä kurjaste peäwä, sis ei olle nemmä mitte sinno mödolang. Nemmä peäwä ka ütškörd sel hirmsal tohto päiwäl arwo andma, nink sawa, kui nemmä hendä pattust ei pörä, omma palka neidega sama, kää Jummal kasko ärrä pölgwa nink temmä pühhä päiwä kurjaste peäwä. Ent es piibli ramat, kumb sinno ello käätin sinno saatja nink juhataja om, sinno mannitse nink kela, kurja hulgaga kurja teed käämast. (2 Mos. v. 23, 2.) Temmä ütlex, „et se neil kurjil midägi ei arwita, kui nemmä ka fik kää kotto pannes.“ (Gal. öpp. sönna 11, 21.) Ent sinna tahhas wahhest se wasta üttelda: „Minna olle üts waene mees, ehk, mul om suur suggu- wössä, nink ei woi selle perräst laisk olla, sega woi minna hennelle ennämb tenida, kui ma sel päiwäl tööd te ehk tettä lasse, kui üttegil mu päiwäl ja minno üllemba nink tutwa ei sawa minnoga rahhul ollema, kui minna seddä, mes na mul kääwa, tettä es tahhas.“ — Oh minno söbber! mötle ommete üts filmäpilk perrä neide hullu nink kurja wabbandamiste ülle, kumma sinno wabbanda ei woi, enge sinno wölga seddä surembas tewa. Kas sinnul sis mitte ni paljo lotust Jummal päle ei olle, et temmä sinno kuwwe päiwälist tööd woip önnistada, et sinna se läbbi sinno ommatšide tarwitamissi wois täüta? Omma Jäsanda päiwäl tö teggemisse läbbi näütat sa jo selgede, et sinna temmä päle ei tahha lota, nink kui se ni om, kuis woit sinna sis ota, et temmä eäle middägi, mes sa teet, saas önnistama? Es se Jummal olle, kelle päiwä sinna ei pühhitse, kää sulle terwüst

nink jüudo annap, sedda leiba, mes sinno toidap, nink seddä röiwast, mes sinno kattap, tenida? Kuidas woip se fik, mes sa tenit, sulle kaswus olla, kui temmä wihha nink wanne se pääl hengap? Weidi Jummal peljuksen saminne, künip sulle kawwembahē, kui üllekohtune paljo, nink oh! kui paljo om neid, kumbe sisse saminne fik neide omma ahnušte tö läbbi Jēfanda päiwäl ärrakihwitu om. Jummal woip haigust sata, nink sinnult seddä pattun tenitu ärrä wotta. Rae hendä ümbre, nink kui sinna feddägi tunnet, kē Jummalat pelgäp nink temmä päiwä pühhitse, sis woi minna julgede seddä ütelda, et temmä õnnelikumb nink rahhulikumb om, kui ne, kē sel päiwäl tööd tewa nink ilmlikkun rõmun ümbre kēiwa. „Jummalapeljuksel on sesinnatse nink tullematse ello towotus.“ (1. Tim. 4, 8.) Oh teije waese, õnnetoloma, kē teije rasset tööd tete ehk omma kaubaman istute, kunna teije Jummalat peäs pallesma nink omma henge õnnistust Jēsusse Kristusse läbbi otēma, kuis wäega kahhitse nink laida minna teid se eest! Olgo sis, et sinna ka pühhä päiwä tö läbbi kuus kōrd ni paljo, kui ärrä päiwil ärrä tenit. Minna küsi sinnult Jēfanda Jēsusse Kristusse sõnnuga; „Mes awitas se ütte innimist, kui temmä ka fik ilma woitas, nink kaotas se man omma henge? ehk mes tahhap inniminne anda omma henge lunnaštamisēs?“ (Matt. v. 16, 26.)

Se hirmu läbbi, et sinna omma üllembä ehk neide armo, kelle tenistusē sinna ollet, ärrä es kaotas, näütat sinna jo selgede, et sa

innimissi ennämb pelgät, kui Jummalat. Ent kelle sõnna peat sinna ennämb kuulma nink kelle tahtmist ennämb täüta püüdma, Jummal ehk inimiste? Oh minno söbber! mötle, et Jesus Kristus om üttelnu: „otsäke eesmält Jummal rikkust nink temmä õigust, siis saap teile se kif päle antus.“

(Matt. o. 6, 33.) Ehk kostat sinna, et sa Jõsanda päiwä pühhitset, sest et sinna ferkun kääit, ehk kui sa töle lähhet, et sa Jummal orjust peät, nink et sinna perrän seddä mitte ülle kohus ei arma, kif töiue jaggo päiwä tööd tettä, reisida ehk omme sõpruga ilmlifku asjadest kõnelda, ehk ka weel möttlet, et kui sinna ennege juttusse aig waiklik ollet, se siis pat ei olle, koggonad pühha päiwä tööd tettä“. Ent ussu, minno söbber, et paljo üllekohhut sääl man om, ehk sa kül palwet ollet tennü, sest ütte päiwä jaggo pühhitseminne ei õijenda töise jao kurjaste piddämist nisammute, kui kifi säduste seni ajani piddaminne ütte ärratapmisse teffo õijendata ei woi. Pühha päiwän om nisammu paljo tunde, kui kigin töisän päiwin, ja siis om se terwe päiw, nink ei eäle üts esärrälinne jaggo sest sammast, kumba Jummal kässep pühhitseda. Ma anna perra, sinna wöttat üttes päiwäs ütte tötegejat, es sinna seddä õigussees peä, et temmä sulle terwe päiw tööt teep, — ennege söki ajal hengäp — ehk kas saas sinna tälle terwe päiwä palka masma, kui temmä ennege pooltöist tundi tööt tees? ei eale, ja kas sinna arwat, et se suur Jummal saas hääs fitma, et sinna temmä päiwä ärrä põllet, nink et tem-

mä ütte ehk kätte tunni tenistussega saas rah-
hul ollema. Üksu, temmä ei sa seddä mitte
teggemä — temmä saap ütškörd sinno käest
arwo noudma.

Mes seddä juttusse ajal tõteggemist puttup,
sis ei olle se pühhä päiw selle perräst pühhä,
et oppetaja kantöli pääl om, enge et Jummal
teddä pühhitseda om käsnu, nink temmä es
olles siiski wähhemb pühhä, kui ka funnege
juttust es saas peetama.

Kui olles selle ma sädušsin ülles pantu,
et eggäüts, keä Jösanda päiwä ei pühhitse,
omma warra nink ammetit kaotama, nink om-
ma ello aiga wangin peäs ollema — kas sinna
sis kül julges, teddä pühhitsematta jättä, kui sa
seddä tijas, mes se perrän saas tulles? Tõisi
om, sinna ei olle siin ilman säratse nuhtlusse
al, ent tija ennege, et sinna Jummalala sädušse
läbbi ütte hirmsa sundusse alla wiimselt heidetu
ollet. Melega ülleastminne üle Jummalala käsnu,
saday sulle ihho nink henge ärrärilmist, kui sa,
„se wangitorni siisse“ saat tõugatus, „kelle sis-
sest üttegi wäljasamist ei olle, selle süwiusse
kurku, kun saap ollema hundaminne nink ham-
mašte kärriseminne, kun se söja waggel ei kole
nink tulli ei kistu.“ Kas sinna sis innimiste woiz-
must peljata nink Jummalala sädušsi ärrä põlge
tahhat, „ke ihho nink henge woip ärrä rikku
pörgun?“ (Matt. 10, 28.) Oh, mötle, kas sinna
sel filmapilgul temmä öige kätte tašsumisse per-
räst julge woit olla: weel selsinnatsel ööl woip
sinno heng sinnult nõutus nink selle hirmsa
kohtomoistja kohto järje ette säetus sada, kelle

säduste ülle sinna nüüd astut nink felle õiget fundust sinna nüüd tühjäs peat.

Oh! kui üks neist pinatu waimudest, kumma sel silmäpilgul iggawetse waiwa al ohkawa, sulle wois üttelda, mes temmä tunnep nink mes temmä ütte ainu pühhä päiwä tunnikesse eest — kumba sinna nüüd jalguga sökkut, nink ilma likku lusti, omma kasso ehk ka koggoni maggamiisse tarwis prugit — annas, et täl ennege weel ütskõrd pattu andis andmiisse nink iggawetse ello lotust olles; — kuis saas sinna temmä kõnne ülle wärrisama, kuis pelgama, et se pühhä päiw möda es lähhas, enne, et sinna sest wannest pästetus saas, kumma al temma nüüd ohkap. Üksu, kui sinna ümbre ei känä, siis sawa sinno ne pühhäpäiwä, kumbe sinna siin weel üllekohtul wiisil saat pruukma, temmä waiwa paigan tälle felttimehhes teggema. Sinna ei tija, kas se mannitus sul mitte wimäne ei olle, kumba sinna eale saat, nink selle perräst palle minna sinno, so ilmsurnlikko henge perräst, wõtta omma sõamette, mes ma sulle nüüd ette panne, nink loe seddä ikkes jälle wastsest, seni kui se Jummal tahtmiisse perrä om, sinno omma süü tundmiisele juhhatada, õiget kahhitemist nink ellawät usku Jesusse Kristusse wasta nink seddä kindmät ettemõtmist sinno süsen ette tuuwa, eddespidi kiki temmä sädust kallis piddada nink neide perrä tettä.

Kui sinna minnult peäs küsüma: „Kuis peä minna siis pühhä päiwä pühhitsema?“ siis tahha minna sure römuga selle tarwis sulle juhhatamist nink nõuwo anda. Sinna peät

pühhä päiwä särätses päiwäs piddäma, kumman sinna kifest ommašt tööst peät rahhul ollema, mitte, et sa laiffles ehk tühju asjuga aiga widäs, enge, et sinna aiga, wöttas selle „ütte tarwis“ (Luk. v. 10, 42.) se om sinno ilmsurmlikko henge önsusse eest holiseda. Saggede olle minna innimistö kuulnu kaibawat, et neide tallitamisse neile aiga es annas, piibli ramatut luggeda, ehk waimolikku asju põle möttelda. Olles ne innimistö perrä möttelnu, et pühhä päiw ennege selle tarwis om antu, olles nemmä teddä möda saatnu pühhä kirja luggemessega, palwen, armo oppusse kuulmisse nink kõnnen wagga rahwaga, sis ei olles neil tarwis, omma rummalusse ülle kaibata, nink olles nüüd risti rahwas, teon ni kui illestunnistussen.

Ent sen lotussen, et sinnul armas luggeja üts töisine söudminne om, seddä pühhä aiga sinno henge önsusses pruki, sis tahha minna sulle se tarwis mönda juhhatamist anda.

Kui sinna neid pühhä andit tunnet, kumbe sul sel Jõsanda päiwäl saap, sis saat sinna temmä tösewat haggio tenno nink kittusse lauludega terwitama, sinna saat Jummalat pallesma, et temmä sinno söänd fige ilmlikku möttist nink murrest päästas nink neid armo andit, kumbe temmä sulle annap, sinno söämelle önnistās. Barra hommungo illenda omma söänd Jõsanda pole nink peä palwet, loe pühhä kirja, ehk lasse teddä hennele ette luggeda, nink mötle se ülle perrä. Sis saap sinno süddä walmistetus, koggodusse kittusse nink tenno laule ütten laulma nink kõblikkus tettus, armo oppusse

kuulmisfele, kumb sinno ello tee päle saap saatma, nink "woip sinno targas tettä önnistusfele."

Perrän Jummalä orjust tulles koddu taggast: Mötle se ülle, — mes sa ollet kuulnu — perrä, nink te ni kui Perroe rahwas, kummašt ütteldas: "nemmä wöttiwa seddä sönna hääle meile wastä, nink juurdliva eggäpäiw, kirjan, kas se nida olles." (Apost. tegg. 17, 10. 11.) Kõnnele omma ommatside ehk sõpruga sest, otši teddä hennele kaswus tettä, nink palle Jummalat, et temmä teddä sinno sõame man önnistas. Ollet sinna abbiellon nink esä ehk emma, sis kanna hoolt, et sinno abbikaas ehk latse Jummalä koast tühju asjuperräst wälja ei jäwa. Sinna peät Jummalat nifammote omman kui pühhän koan kummardama. Roggo omme ommatsit pühhä ni häste kui muil päiwil näddalin — homungo nink öddango kofko, loe piibli ramatut, peä palwet, neidega nink neide eest, ja öppetaneile, ni paljo, kui sinna jöwwat, mes önsuses tarwis om. Olle holelik nink ärrä salli, et teäki sinno ommatsist särätsidega ümbrefäüp, kumma pühhä päiwä ei pühhitse, et neide kurrieenfojo teddä ärrä es esitas; ärrä kannata ka, et temmä enne ehk perrän Jummalä orjust, ehk ka sel ajal, ulitside ehk wälja pääl ümbre hulgup. Seddä perräntulleswat päiwä jaggo otši ni pruki, et temmä fige ennämbaste sinno omma nink so ommatside henge hääs wois tulla, sest kui sinna pühhä päiwä wöttat pühhitseda, sis ei sa sinna teddä neidega wiitma, kumma teddä ei pühhitse.

Kui sul piiblit ei olle, siis voit sinna teddä ütte oddawa hinna eest piibli koggodussest sada. Otsi omma nabride seäst mõndu wakku nink jummalapelglikke innimissi, kumma pühhä päiwä pühhitsewa; sääl voit sinna neidega pühhä kirja luggeda, nink neide ligutawa kõnne sawa sul surembat õnnistast saatma, kui sinna ärrä arwata moistat. Nemma sawa sulle ka wahhest üttelema, kuidas ka nemmä ennemuoste sensaman holetuman saiususen, kun sinna ollet, ollis wa, kuidas nemmä ülles wirgonu, kuidas neide ennitse saiususe tundminne neid kinni haard nink tagga sundis, Jesandat otsi, kuidas nemmä teddä swämelikkun palwen otsnu nink kuidas nemmä rahho temmäga löidnu, „temmä armsa poja Jesusse Kristusse werre läbbi, kumb figest pattust puhtas teep;“ (1. Jan. 1, 7.) kuidas temmä neid mitte ütfinda pattu andis andmisest, enge ka omma sure hallestussest osfalisest tennü nink neid õppetanu, temmä pühhä waimo läbbi tunda, et nemmä, ehk kül süüdlasse essi henneseft, siski Jesusse Kristusse pärräst Jummalala een õiglasse ommawa nink „kohtude ei tulle, enge surmast ello siisse ommawa lännü.“ (Jan. v. 5, 24.) Nemma sawa sinno nisuguste wakku oppetajide mannu juhhatama, kummist nemmä tröösti nink õppetust saiwa, nink sawa sinno eest Jummalala pole puhama, mes sinnule surembas õnnistusess saap, kui sinna nüüd seddä voit arwata, sest „ütte õige innimisse wäkkew palwe massap paljo“ (Jak. 5, 16).

Kui sinna sel wiisil pühhäpäiwä saat pidäma, siis saat sinna pea temmä õnnistamist

tundma, sinna ei sa tedda ennämb ütte jalla
 rawwas ehk koormas piddäma, enge ütte sär-
 räst päiwä kõrgembäs arwama, kui muid tuh-
 hat päiwi, kumbe sinna laisklemisfen nink hul-
 lusfen ärrä ollet wiitnu, nink saat tedda ka, ni
 kui sinna tedda ollet allustanu, palwe nink ten-
 noga lõppetama. Särätse pühhä päiwä perrän
 saat sinna tullewatsen näddalin rõmo nink selle
 elläwa lotusfega omma tallituiši ette wõtma,
 et Jummal omma õnnistamisfe täwweusši fige
 sinno teggode ülle wälja saap kaldama.

Minna lõppeta seddä wäikest ramatut selle
 palwege, et sinna teddä hennele omma ennitse
 kergemele parrandamisfes wöttat piddada nink
 illes jälle wastsest ülleloet, nink palle, et sinna
 perrä mötlet, et meije kii ütskõrd Kristusse kohto
 järje een ärwalikkus peäme sama nink arwo
 andma, figest mannitsustest, kumbe meije tüh-
 jas pannime, ni kui ka figest parrajast ajast,
 kumba meije ommas parrandamisfes pruut-
 matta jättim. Jä terwes!

Eoe pühhäst kirjast.

1. Mos. v. 2, 2. 3. — 2. Mos. v. 16, 23—
 30. 20, 8—11. 31, 14—18. 35, 2. 3. 4. Mos.
 v. 15, 32—36. 5. Mos. v. 5, 12—15. Neemia
 r. 10, 31. 13, 15—23. Jesaia r. 56. n. 58. p.
 Jermia r. 17, 21. 22. 24—27. Esekiel r. 20, 12.
 20. 21. Matt. r. 12, 1—12. Mark. r. 2, 27.
 28. Luf. 4, 16, 31. Jan. r. 7, 23. 20, 19. 26.
 App. tegg. 18, 4. 20, 7. 1. Kor. r. 16, 2. Jani
 amw. r. 1, 9. 10.

